

Migrationen läggs tillrätta – en svensk kvinnas berättelse om migration till Costa del Sol, Spanien

Utifrån den egna berättelsen om migrationen analyseras en svensk kvinnas erfarenheter och självförståelse

En stor mängd svenska pensionärer bor på permanent basis vid Costa del Sol i södra Spanien. De ingår i en migrationstrend som benämns inom forskning som livsstilsmigration (Benson & O'Reilly, 2009a, 2009b; Benson & Osbaldiston, 2014; Janoschka & Haas, 2014) eller äldremigration (Rodríguez et al., 1998; King et al., 2000; Blaakilde & Nilsson, 2013). Migrationstrenden sker från Sverige till flera länder kring havet, men speciellt Spanien har blivit ett av de mest populära länder som svenskar väljer att flytta till i detta avseende (Woube, 2014). Migrationen till Spanien spelar en betydande roll och påverkar förståelsen av den egna biografien och den egna självbilden för de pensionärer som berörs av migrationstrenden. Ett sätt att summera, lägga till rätta och förstå det egna biografiska livsloppet kan vara genom att berätta personliga erfarenhetsberättelser som pensionär.

Margaretas individuella migrationsberättelse ger uttryck för gemensamma erfarenheter om hur världen blir nåbar tack vare prisvärda flygresor och utökad semester.

Syftet med denna artikel är att analysera en pensionerad svensk kvinnas berättelse om migrationen utifrån berättelsens form, innehåll och betydelse för kvinnans självförståelse. Det ger ett inifrån-perspektiv på livsstilsmigration om hur den seniora kvinnliga migranten själv berättar och förstår migrationserfarenheten, samt hur den berättas i relation till ofta förekommande gemensamma berättarstrukturer som uttrycker gemensamma värde-

ringar och normer för migrationsberättelser.

Metod och materialinsamling

Artikeln är baserad på samtalsintervjuer i serie med en pensionerad svensk kvinnlig migrant som jag har namngett Margareta, och som jag intervjuade under ett etnografiskt fältarbete mellan januari och juni 2009 i kuststaden Fuengirola vid Costa del Sol i Spanien i samband med materialinsamlingen till min avhandling (Woube, 2014). Margaretas individuella berättelse får i denna artikel representera och exemplifiera ofta återkommande sätt som en migrationsberättelse kan berättas vad gäller form, innehåll och betydelse. Jag träffade Margareta vid tre olika tillfällen. Varje intervju behandlade olika tema i relation till beslutet att flytta till Costa del Sol på permanent basis. Denna artikel redovisar specifikt resultatet av materialinsamlingen vid den första samtalsintervjun som handlade om att berätta om migrationen till Spanien från det tillfälle som Margareta tyckte att migrationsbeslutet togs. Det är således ett biografiskt material som ligger till grund för artikeln med specifikt fokus på personliga erfarenhetsberättelser av migrationen. Därför kallas materialet för migrationsberättelse.

Margareta är född 1933 och har bott vid Costa del Sol under större delen av sitt liv. Med många andra svenska migranter delar hon erfarenheten av professionellt arbete kring att etablera delar av den infrastruktur av institutioner, organisationer och företag som riktar sina verksamheter och

tjänster till den svenska gruppen vid Costa del Sol på det svenska språket. Vid pensioneringen valde Margareta att stannat kvar i Spanien.

Migrationsberättelser

I en migrationsberättelse är migrationen den mest centrala och högst värderade händelsen i berättarens liv. Berättelsen om migrationen framträder som en nyckelberättelse och förklaring kring hur livet har utvecklats för den som berättar. En nyckelberättelse är en reviderad berättelse om en livsavgörande händelse och erfarenhet (Kaivola-Bregenhøj, 2006, s. 41), vari migrationen framträder som den mest centrala vändpunkten i berättarens liv. Migrationen som vändpunkt i berättelsen organiserar berättandet i ett *före* och ett *efter* migrationen. Berättandet får också sin struktur genom andra berättartekniker, så som att återge mindre betydelsefulla vändpunkter i livet eller att berätta om kausala förhållanden mellan olika händelser. Men det allra vanligaste sättet att organisera migrationsberättelser är att utgå ifrån livssituationen på olika geografiska platser där berättaren bott under tidigare perioder (Woube, 2014, s. 62f). Det ligger i linje med att många migranter inom livsstilsmigrationstrenden ofta har tidigare erfarenhet av förflyttning och av att ha bott utanför sitt ursprungsland (jmf King et al., 2000). Det är också vanligt att livsstilsmigration ger upphov till vidare förflyttning till nya platser (Eimermann, 2014). Förflyttning mellan och till olika geografiska platser är således en central aspekt av livsstils migranters vardag. Folkloristen Anne Heimo menar att plats får ett större utrymme för minnet än tid då plats manar till en vidare uppsättning av sinnliga intryck som är möjliga att minnas (2006, s. 53), varför plats har en framträdande organiserande roll i berätt-

tandet. Geografiska platser kan också innebära en tydlig och avgränsad förankring och sammanlänkning mellan den person som berättaren är vid berättartillfället, och den person som berättaren var vid tiden för det berättade (Povzanović Frykman, 2001, s. 128).

I likhet med levnadsberättelser, speglar berättandet om migrationserfarenheten människans livsvärld, enligt den fenomenologiska traditionen (Jackson, 1996, p. 39). Berättandet blir en självpresentation som ger uttryck för intervjupersonens sätt att förstå sig själv, förstå tidigare erfarenheter samt sätta ord på förhoppningar inför framtiden. Samtidigt sker berättandet i ett dynamiskt samtal tillsammans med någon annan vilket påverkar vad berättaren väljer att berätta för den som lyssnar. Migrationsberättelsen berättas i förhållande till de frågor som jag som forskare ställer om migrationserfarenheten. Margaretas migrationsberättelse tar sin utgångspunkt i min fråga om hur hon hamnade på Costa del Sol, vilket styr berättandet mot flyttningen till Spanien och begränsar berättandet till upprinnelsen till migrationsbeslutet och etableringen på Costa del Sol. Berättandet är även styrt utifrån kulturella normer och villkor för hur informanten tror att en migrationsberättelse borde berättas, så som att en ofta förekommande kulturell berättarmodell är att skildra migrationsberättelsen som en framgångssaga där migranten visar på handlingskraft och självständighet (Woube, 2014, s. 63ff). På så sätt kan den enskilda och individuella erfarenheten av migration delas med andra migranter via en gemensam berättandestruktur som uttrycker gemensamma värderingar och normer. Migrationsberättelsens framgångsdimension blir framträdande i ljuset av senmoderna värden som ramar in berättelsen och speglar ideal om

att kunna ta ansvar för sitt liv, att åstadkomma något i livet och att kunna berätta om framgångarna (Woube, 2014, s. 44f).

Margaretas migrationsberättelse berättas när hon som pensionär ska återge erfarenheter om migrationen till Spanien. Berättelsen är en rekonstruktion av migrationserfarenheten som samtidigt ger kunskap om det levda livet och det upplevda livet. De förutsättningar som omgärdar specifika erfarenheter, som en berättare besitter med livet tillryggalagt, kan definieras som ett erfarenhetsrum (Koselleck 2004, s. 167). Det är en position där Margareta, i det här fallet, vet hur livet blev, vilka erfarenheter hon har samlat på sig och vilka händelser ur minnesarkivet som är möjliga att väljas ut för att stödja migrationsberättelsen. Enligt antropologen Michael Jackson erbjuder denna aspekt av berättandet en möjlighet för berättaren att komma till avslut med de livsval och erfarenheter som man samlat på sig under livet (2002, s. 33). Detta har en framträdande plats i biografisk forskning kring åldrande genom att de biografiska erfarenheterna kan ge ålderdomen mening genom berättandet som praktik (Öberg, 1997, s. 48). Berättandet är också präglat av nuet då tillbakablickarna och erfarenheterna får mening utifrån den förståelse som finns i stunden då berättandet sker. Det är en förståelse som kan ändras utifrån att berättaren får nya erfarenheter och nya kunskaper och det ger berättandet en evolverande dimension (ibid.). I denna artikel kommer jag att visa hur Margareta, som pensionär, förstår sitt liv i ljuset av migrationen, skapar mening och berättar om livet i linje med övergripande strukturella och kulturella villkor under 1900-talet, men också hur berättandet skapar utrymme för individuell agens i relation till dessa villkor.

I artikeln analyseras hur en senior svensk kvinnas livsstilsmigration till Spanien berättas med hänsyn till form, innehåll och betydelse för den egna självförståelsen. Artikeln visar hur berättandet sker i relation till 1) forskarens frågor, 2) på förhand färdiga narrativ till form och innehåll, samt 3) kulturella och sociala villkor för vad som är möjligt att berätta retrospektivt som äldre kvinna med medelklassbakgrund. Den visar också hur en migrationsberättelse är strukturerad av de platser och flyttningar som föregått migrationen. Kvinnans migrationsberättelse beskrivs som en lyckad framgångssaga, vilket är ofta förekommande bland migrationsberättelser. Den förmedlar en självförståelse om att vara en framgångsrik och självständig kvinna som migrerat på eget bevåg och av egen kraft.

Annie Woube

Fil.dr. i etnologi samt forskare ved Centrum för Genusvetenskap, Uppsala Universitet, Sverige.
annie.woube@gender.uu.se

Att återberätta migrationen

Margaretas migrationsberättelse tar avstamp i en sekvens av händelser som hon upplevde under sin tidiga karriär som flygvärdinna på en av de första charterresorna från Sverige till Mallorca i Spanien under 1950-talet.

Hon berättar: *"Och jag kommer så väl ihåg första gången när jag kom tillbaka från en resa så sa jag till mina föräldrar: 'Jag har upptäckt ett nytt land!' 'Var ligger det då?', sa dom." "Och det ligger söder om Pyrenéerna och det heter Spanien". Du vet, då kände man till hela Europa utom Spanien för det var liksom stängt för omvärlden och för turismen. Det var då det började lite försiktigt. 'Jaha!' 'Å, det är så fantastiskt och det är fint och det är soligt.' 'Min mamma var soldyrkare så hon sa 'Å, det måste vi åka och titta på'. Så dom tog en sån där charterresa. [...] Så dom åkte ner, mamma och pappa, först till Mallorca på en resa och sen åkte dom till Barcelona nästa resa och sen bestämde de sig för att flytta. [...] Så flyttade dom ner. Dom flyttade ner till Spanien redan -59. Pappa tog tidigarelagd pension och mamma var hemmafru så det gick bra. Så de sålde sin bostad i Sverige och köpte sig en villa söder om Barcelona och bodde där i ganska många år, och då var det naturligt för oss barn att åka dit när vi var lediga, så det blev ju alltid så att det var Spanien som var vår semesterort kan man säga."*

Utsagan är en färdig berättelse som är stöpt i en specifik form och som Margareta berättar för mig vid två tillfällen med samma exakta ordalydelse och innehåll. Jag har också funnit samma utsaga i denna form i en annan intervju som hon gav i en utav de svenska månadstidningarna vid

Costa del Sol (En Sueco, Januari 2009). Utsagan motsvarar Margaretas version om hur hon kom att fatta tycke för Spanien som land och resmål i slutet av 50-talet och början av 60-talet. Den fungerar som en förklaring till upphovet till migrationen till Costa del Sol. Utsagan framstår som mycket betydelsefull för Margaretas självförståelse om hur hon blev bosatt i Spanien tack vare dess exakta och gjutna form som hon upprepar vid flertalet tillfällen.

Margaretas uttalande om hur hon upptäckte Spanien är kopplad till charterturismens historiska upprinnelse och europeisk massturism till Spanien under 1960- och 1970-talen. Genom att lyfta fram en färdig och helgjuten berättelse som den ovan, visar Margareta hur hon var delaktig i dessa historiska skeenden. Hon betonar att hon till och med flög med en utav de allra första flygplansturererna med charterturerister från Sverige till Mallorca under 1950-talet. Då hade Spaniens diktator Francisco Franco (1892-1975) precis öppnat landets gränser för turism. Margaretas individuella migrationsberättelse ger uttryck för gemensamma erfarenheter om hur världen blir nåbar tack vare prisvärda flygresor och utökad semester. Det är i sin tur en konsekvens av ökade disponibla inkomster och sociala reformer inom de nordeuropeiska ländernas välfärdsmodeller (Obrador Pons et. al., 2009, s. 2). Det är erfarenheter som delas med andra resenärer under den här tiden. Personliga erfarenhetsberättelser berättas ofta utifrån en kollektiv historisk skrivning. Berättaren kan på detta sätta sammankoppla den individuella erfarenheten med kollektiva historiska händelser och utvecklingsskeenden (Lowenthal, 1985, s. 197). Detta skapar en känsla av delaktighet i historien, men också en samhörighet med andra människor genom att Margareta får möjlighet att koppla

samma de egna möjligheterna som livet skänkt henne med andra människors livschanser och möjligheter. Att berätta sin biografi blir ett sätt för Margareta att upprätta en förbindelse mellan det egna livet och andra människor i nutid och i förfluten tid. Margaretas individuella berättelse får ett värde och kan förstås både utifrån berättarögonblicket då erfarenheten kläs i ord till mig som forskare, och dåtida skenden som utvecklar sig i berättelsen.

Berättarstrukturer

Från den initiala, gjutna och färdiga berättelsen om hur önskan om att bosätta sig i Spanien väcktes till liv för Margareta, följer ett berättande som är strukturerat utifrån de platser som Margareta bott på. Hon organiserar sitt berättande liv utifrån sina upplevelser och erfarenheter av olika yrken på de olika platserna. Hon berättar om livet som hemmafru och småbarnsförälder i Belgien, och om att vara yrkesarbetande inom kultursektorn som ensamstående och frånskild mamma både i Stockholm och senare på Mallorca etc. Det är väldigt vanligt att organisera migrationsberättelser eller levnadsberättelser om förflytning utifrån geografiska platser, hellre än tidsmarkörer (Woube, 2014; Nylund-Skog, 2012; Kaivola-Bregenhøj, 2006).

Förutom genom att ordna berättelsen kring geografiska platser, framstår kausalitet som en vanlig strukturerande princip i Margaretas berättande. Oförutsedda händelser resulterade i nya vändningar i migrationsberättelsen. Exempelvis berättar Margareta att när hon bodde med sina söner på Mallorca, visade det sig att en av sönerna besvärades av svår astma vilket ledde till att familjen fick flytta tillbaka till Sverige under en period innan de återigen försökte att flytta på permanent basis till Spanien. Som levd erfarenhet vid hän-

delseögonblicket kanske denna typ av uppbrott upplevs som svåra och ofrivilliga, medan erfarenheten berättad i efterhand framstår som en logisk följd av händelser som skapar följdriktighet och helhet. Logiken och den sammanhållna migrations-berättelsen rättfärdigar och förklarar Margaretas livsval.

I Margaretas migrationsberättelse, framträder den ständiga intensionen att emigrera till Spanien, vilket framgår genom uttryck så som: "Det var alltid Spanien som lockade" eller "Nu måste jag flytta ner [till Spanien]". Under många år reste hon regelbundet till sina föräldrar i Spanien på semester innan hon så småningom fick möjligheten att själv fullfölja flyttningen till Spanien. Hon bosatte sig i kuststaden Fuengirola vid Costa del Sol med sina söner i slutet av 70-talet tack vare Svenska skolan i Fuengirola och de jobb- och verksamheter som etablerat sig vid Costa del Sol, så som Svenska Kyrkan, Svenska Skolan, företag, tidningar och restauranger som riktar sin verksamhet till en svensk eller skandinavisk befolkning på det svenska språket.

Margareta framställer sig som en aktiv berättare genom att uttrycka sin längtan till Spanien. Uttrycken för också handlingen framåt. Hennes migrationsberättelse kan tolkas som ett berättande om att följa sina mål och att agera med intension trots händelser som temporärt ledde Margareta i en annan riktning. Samtidigt är hennes berättande färgat av min första fråga då jag bad henne berätta om hur hon hamnade på Costa del Sol. Margareta presenterar sig själv som en framgångsrik agent som kan uppfylla de förväntningar som uppstår under samtalsintervjun, men hon framställer också sig själv som en person som till slut lyckas uppnå det som hon önskar av livet. Det härrör från senmoderna ideal

Migrationen som ett emancipatoriskt projekt skildrar också de moraliska invändningar och förväntningar som fanns på en svensk kvinna under 1950-talet och de följande decennierna, speciellt vad gäller familjeliv.

kring individen vilket kommer att diskuteras härnäst.

Migrationsberättelse utifrån kulturella och sociala villkor

Migrationsberättelsen är framförallt en berättelse om frigörelse där Margareta framställer sig själv som en självständig, oberoende och yrkesarbetande kvinna som lyckades flytta till Spanien på egen hand med sina barn. Efter skilsmässa från barnens far och det liv som hon levt som hemmafru med omsorg om små barn, kunde hon fullfölja ett självständigt yrkesverksamt liv först i Sverige och senare i Spanien. I likhet med många andra migrationsberättelser (Woube, 2014, s. 63f) kan Margaretas migrationsberättelse tolkas som en framgångssaga om hur en ensamstående mamma kunde migrera under andra halvan av 1900-talet. Migrationen som ett emancipatoriskt projekt skildrar också de moraliska invändningar och förväntningar som fanns på en svensk kvinna under 1950-talet och de följande decennierna, speciellt vad gäller familjeliv där kvinnan förväntades välja ett liv som hemmafru, hellre än en yrkeskarriär och migration med små barn. Genom att i berättelsen låta migrationen berättas i relation till andra människors välmående, i detta fall Margaretas söner, blir Margaretas migrationsberättelse en beköad berättelse. I likhet med andra kvinnliga

livsstils- och migranter berättelser beskrivs migrationen i ljuset av att ta hänsyn till familjemedlemmar, partners eller vänner. I manliga livsstils- och migranter berättelser framträder i högre grad den egna, individuella resan som en ett led i självförverkligande och självutveckling (Woube, 2014, s. 63).

Margaretas migrationsberättelse speglar också en generell utveckling i självförståelse som skett under senmodern tid. Enligt antropologen Marianne Gullestad har det skett en förändring i hur man definierar och förstår sig själv under 1900-talet. Under den första halvan av 1900-talet definierade människor sig själv utifrån yttre, kollektiva normer om att finnas till hands för andra, vilket kan jämföras med självförståelse under 1900-talets andra hälft som formulerats i termer av att vara sig själv och att självständigt lyckas åstadkomma något av sitt liv (1996, s. 285ff). Margaretas handlingsmöjligheter speglar också hur traditionella normer, värden och föreställningar förlorat sin giltighet och givit upphov till både förvirring och nya möjligheter i det nya handlingsutrymme som uppstått under 1900-talets modernisering. Denna utveckling har betraktats som ett slags 'kulturell friställning' (Ziehe 1984, 1989). Margaretas självpresentation och självförståelse kan förstås genom den påverkan av kulturell friställning som infann sig under 1900-talet, vilken innebar nya möjligheter för

en ung kvinna med barn att fritt få forma sitt liv.

Margaretas migrationsberättelse ramas alltså in av senmoderna ideal om självförverkligande, individualitet och självförståelse. Det kan kopplas samman med hur livsstilsmigration också kan förstås som ett uttryck för en mobil medelklass i de nordeuropeiska länderna med näst intill obegränsad frihet och möjlighet att välja boplatz i vilket land man vill (se Bauman 1998, s. 86, Skeggs, 2004, s. 47-52).

I Margaretas migrationsberättelse blir det därför tydligt hur hennes berättande speglar hur globala och senmoderna möjligheter samsas med normer för hur man ska vara som kvinna. Dessa kulturella och sociala villkor har påverkat hennes livslopp. Genom berättandet visar Margareta också att hon har kunnat ta kommando över sitt liv och agera både trots dessa villkor och tack vare dem. Den spänning mellan strukturella omständigheter och individuellt agerande som Margareta målar upp genom sitt berättande kan ses som en social och samhällselig kritik mot de kvinnoideal och moders ideal som låtit råda under 1900-talet.

Framgångssaga som lägger migrationen till rätta

I denna artikel har Margaretas migrationsberättelse analyserats utifrån form, innehåll och betydelse för den egna självförståelsen. Till formen är migrationsberättelsen utmärkande för att den är styrd utifrån en förväntan från mig som forskare att en berättelse om migrationserfarenheten ska berättas vid ett tillfälle då migrationen är fullbordad. Det gör att Margareta visar prov på att leverera en berättelse där migrationen är en nyckelhändelse. Tack vare migrationens fullbordande kan hon samtidigt rama in berättelsen som en framgångssa-

ga, dock med utrymme för både framgång och motgång, där migrationen utgör ett före och ett efter i hennes liv. Förutom att berättandet är styrt utifrån forskarens fråga, framställer Margareta upprinnelsen till migrationen som en utsaga som är stöpt i en specifik form och som kan återberättas i sin exakta form. Berättandet kantas också av olika geografiska platser som i berättelsen fungerar organiserande tillsammans med de händelser som för Margareta ur spår, enligt en berättarprincip om kausalitet. Trots skeenden som för henne ur spår, för Margareta berättandet framåt genom att uttrycka en ständig intension att migrera till Spanien vilket tar henne i rätt riktning igen och driver handlingen framåt.

Till innehållet presenterar Margareta sig själv som en självständig, oberoende kvinna som lyckades emigrera med två barn på egen hand. Migrationen framställs som en emancipatorisk möjlighet, men står i relation till andra människors välmående. Det gör berättelsen beköad. Framträdande är också senmoderna ideal om självförverkligande, individualitet och självförståelse i kombination med globala möjligheter för en nordeuropeisk mobil medelklass att resa och bosätta sig i vilket land man vill. Således speglar Margaretas migrationsberättelse hur globala och senmoderna villkor samsas med normer för hur man ska vara som kvinna under 1900-talet. Det är som del av en historisk, samhällselig och kulturell utveckling under 1900-talet då världen blir nåbar för alla och envar som migrationsberättelsen får mening för Margareta. Framträdande är en självförståelse om att vara en aktiv och framgångsrik kvinna som vågar följa sin dröm och samtidigt utmana samhällets normer och ideal kring kön, moderskap och migration.

Referenser

- Arvidsson, A. (1998). *Livet som berättelse: Studier i levnadshistoriska intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Bauman, Z. (1998). *Globalization: The Human Consequences*. Cambridge: Polity Press.
- Benson, M. & O'Reilly, K. (red.) (2009a). *Lifestyle migration: expectations, aspirations and experiences*. Farnham, Surrey: Ashgate.
- Benson, M. & O'Reilly, K. (2009b) Migration and the search for a better way of life: a critical exploration of lifestyle migration. *The Sociological Review*, 54:4: 608-625
- Benson, M. & Osbaldiston, N. (red.) (2014). *Understanding Lifestyle Migration: Theoretical Approaches to Migration and the Quest for a Better Way of Life*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Bertaux-Wiame, I. (1981). The Life-history approach to the study of internal migration. I: Bertaux (ed.) *Biography and society. The life history approach in social sciences*. London: Sage, s. 249.
- Blaakilde, A. L. & Nilsson, G. (red.) (2013). *On the Move: Nordic Retirees Changing Their Living Situation in Later Life*. Lund: Lund Studies in Arts and Cultural Sciences 4.
- Ehn, B. (1992). Livet som intervjukonstruktion. I: Tigerstedt, C., Roos, J. P. & Vilko, A. (red.) *Själviografi, kultur, liv: Levnadshistoriska studier inom human- och samhällsvetenskap*. Stockholm/Skåne: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, s. 199-220.
- Eimermann, M. (2014). Flying Dutchmen? Return reasoning among Dutch lifestyle

- migrants in rural Sweden, *Mobilities*, s. 1-20.
- En *Sueco*, Januari 2009.
- Frykman, J. (1992). Biografi och kulturanalys. I: Tigerstedt, C., Roos, J. P. & Vilkkio, A. (red.) *Självbiografi, kultur, liv: Levnadshistoriska studier inom human- och samhällsvetenskap*. Stockholm/Skåne: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, s. 241-268.
- Gullestad, M. (1996). *Everyday Life Philosophers. Modernity, Morality, and Autobiography in Norway*. Oslo, Stockholm, Copenhagen, Boston: Scandinavian University Press.
- Heimo, A. (2006). Places Lost, Memories Regained: Narrating the 1918 Finnish Civil War in Sammatti. I: Kaivola-Bregenhøj, A., Klein, B. & Palmenfelt, U. (red.) *Narrating, Doing, Experiencing: Nordic Folkloristic Perspectives*. Helsinki: Studia Fennica Folkloristica, s. 47-63.
- Jackson, M. (2002). *The Politics of Story-telling. Violence, Transgression, and Intersubjectivity*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen.
- Jackson, M. (1996). Introduction: Phenomenology, Radical Empiricism, and Anthropological Critique. I: Jackson, M. (red.) *Things As They Are: New Directions in Phenomenological Anthropology*. Bloomington: Indiana University Press, s. 1-50.
- Janoschka, M. & Haas, H. (red.) (2014). *Contested Spatialities, Lifestyle Migration and Residential Tourism*. London and New York: Routledge.
- Kaivola-Bregenhøj, A. (2006). War as a Turning Point in Life. I: Kaivola-Bregenhøj, A., Klein, B. & Palmenfelt, U. (red.) *Narrating, Doing, Experiencing: Nordic Folkloristic Perspectives*. Helsinki: Studia Fennica Folkloristica, s. 29-46.
- King, R., Warnes, T. & Williams, A. M. (2000). *Sunset Lives: British retirement migration to the Mediterranean*. Oxford: Berg.
- Koselleck, R. (2004). *Erfarenhet, tid och historia. Om historiska tiders semantik*. Göteborg: Daidalos.
- Lash, S. (1994). Reflexivity and Its Doubles: Structure, Aesthetics, Community. I: Beck, U., Giddens, A. & Lash, S. (red.) *Reflexive Modernisation: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*. Cambridge: Polity Press, s. 110-173.
- Lowenthal, D. (1985). *The Past is a Foreign Country*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nylund Skog, S. (2012). *Livets vägar*. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen.
- Obrador Pons, P., Crang, M. & Travlou, P. (2009). Introduction: Taking the Mediterranean Tourists Seriously. I: Obrador Pons, P., Crang, M. & Travlou, P. (red.) *Cultures of Mass Tourism*. Farnham: Ashgate, s. 1-20.
- Povržanović Frykman, M. (2001). När våldet tar plats. I: Hanssen, K. & Salomonsson, K. (Eds.) *Fönster mot Europa: Platser och Identiteter*. Lund: Studentlitteratur, s. 125-166.
- Pripp, O. (2001). *Företagande i minoritet: Om etnicitet, strategier och resurser bland assyrianer och syrianer i Södertälje*. Tumba: Mångkulturellt centrum.
- Rodríguez, V., Fernández-Mayoralas, G., & Rojo, F. (1998). European Retirees on the Costa del Sol: A Cross-National Comparison. *International Journal of Population Geography*. (4):183-200.
- Skeggs, B. (2004). *Class, Self, Culture*. London and New York: Routledge.
- Svensson, B. (2011). Det moderna varat som biografisk presentation. I: Marander Eklund, L. & Östman, A-C. (red.) *Biografiska betydelser: Norm och Erfarenhet i Levnadsberättelser*. Möklinta: Gidlunds förlag, s. 23-40.
- Svensson, B. (1997). Livstid: Metodologiska reflexioner över biografiskt särskiljande och modern identitetsformering. I: Alsmark, G. (red.) *Skjorta eller själ? Kulturella identiteter i tid och rum*. Lund: Studentlitteratur, s. 38-61.
- Woube, A. (2014). *Finding One's Place – An Ethnological Study of Belonging among Swedish Migrants on the Costa del Sol in Spain*. *Etnolore* 35. Uppsala: Etnologiska avdelningen, Uppsala universitet.
- Ziehe, T. (1984). Kulturell friställning och narcissistisk sårbarhet. I: Fornäs, J. (red.) *Ungdomskultur: Identitet – Motstånd*. Stockholm: Akademilitteratur, s. 147-176
- Ziehe, T. (1989). *Kulturanalyser. Ungdom, utbildning, modernitet*. Stockholm/Steheag: Symposium.
- Öberg, P. (1997). *Livet som berättelse. Om biografi och åldrande*. Diss. Sociologiska Institutionen, Uppsala universitet. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.